

KİTAP TAHLİLİ

«THE ACCOUNTANCY OF CHANGING PRICE LEVELS». Published

By The Institute of Cost and Works Accountants. üçüncü baskı.
1954 Londra

Doç. Dr. Cumhuri FERMAN

İngilteredeki Maliyet Muhasebesi Mütahassısları Enstitüsünün «Araştırma ve Teknik İşler Komitesi»nce yayınlanmış olan bu eser, asrımızın mühim bir mevzu'unu, yani değişen fiyat seviyesinin muhasebe prensipleri üzerine tesiri meselesini ele almış bulunmaktadır. Kitap, bir işletmeye, gerçek kârını hesaplamak suretiyle mevcutlarını ikame ve idameye imkân verecek; reel sermayesinin aynen muhafaza edilip edilmediğini gösterecek; ve nihayet cari değerler üzerinden işletmenin umumî iktisadî ve malî durumunu irae edecek muhasebe prensipleri ile teknik hususların izahını ihtiva eyliyecek şekilde kaleme alınmış muhtelif raporlardan meydana gelmiştir.

Fiyat hareketlerinin tesirlerini izale etmek suretiyle mezkûr gayelere erişilmesi maksadını güden bu kitap, meseleleri ele alış; prensipleri ve uygulanacak esasları vaz'ediş tarzı itibariyle tam bir «text-book» karakteri taşımaktadır.

Kitap, bir Giriş'i müteakip üç ana kısım ihtiva etmektedir. Kısım I. de, temel mefhumlar ele alınarak izah edilmiştir. Bu cümleden olarak, para, paranın fonksiyonları, bir kıymet ölçüsü olarak para, paranın umumî satın alma gücü ve hayat standardı mefhumları kısa ve vazih bir şekilde izah olunmuştur. Bilâhare, fiyat değişmelerinin tesiri meselesi ele alınmış ve sırasıyla işletmelerin finansmanı, yani malî bünyesi; sonra da iktisadî bünyesi, yani mevcut kaynakların kullanılış tarzı üzerinde durulmuştur. Bu bahiste ayrıca, gelir sağlayıcı işlemler üzerinde tevakkuf edilerek ham maddelerin istihlâki, işgücü sarfı, sermaye mallarının istimali, umumî masrafların tevzi'i, mal ve hizmetlerin satışı konuları teker teker ele alınarak açıklanmıştır. Birinci Kısımın son bahsini, reel (gerçek) kapitalin muhafazası meselesi teşkil etmektedir. Bu bahiste, sırasıyla finansman işleri, emtea stoklarının ikamesi meselesi ve nakdi kârların tevzi'i konusu anlatılmıştır.

Birinci Kısımda, okuyucuya temel muhasebe ve iktisat mefhumları hakkında yeteri kadar bilgi verildikten sonra Kısım : II. de, fiat hareketleri ile muhasebenin karşılıklı tesirleri meselesi incelenmektedir. Bu kısımda, «reel kapitalin muhafazası» mefhumunun iktisat ve muhasebe yönünden izahları yapıldıktan sonra dalgalanmayan, müstakar para birimleri üzerinden yürütülen muhasebe mevzu'u açıklanmaktadır. İkinci kısım son bahsinde ise, reel sermayenin muhafazası ve müstakar para birimleriyle muhasebenin yürütülmesi için riayeti gerekli tavsiyeler yer almış bulunmaktadır.

Kısım : III., bundan önceki kısımlarda ortaya konulmuş olan problemlerin, ne gibi muhasebe usul ve tekniği ile çözülebileceğini izah etmektedir. Bu kısımda, değişen fiat seviyesinin tesirlerini bertaraf etmek için uygulanacak muhasebe usul ve prensipleri, evvelâ aktifde bulunan sabit ve mütedavil değerlerin ikamesi; sonra da zaman içersinde mukayesesi yapılacak değerler bakımından ele alınmış durumdadır. Müteakip bahis, muhasebe yardımıyla elde edilen vesikaların, fiat temevvüçlerinden nasıl korunabileceği meselesinin izahına ayrılmıştır. Bu bahiste, bütçe ve sair plânlar; ünite maliyetini gösteren masraf icmal ve tevzi tabloları; Kâr - Zarar Cedvelleri ve Bilânçolar ele alınmıştır. Son bahis olarak da, muhtelif masraf ve varidat kalemlerinin cari fiat seviyeleri üzerinden nasıl ifade edileceği konusu üzerinde durulmuştur. Bu cümleden olarak, sermaye geliri, sermaye gideri, aktif değerler kıymet fazlası, cari gelirler, cari giderler üzerinde durulmuştur.

Kitabın sonunda yer alan Ekler Kısımında, fiat endekleri hakkında notlar; ikame fiatının hesaplanması sırasında hasıl olacak kıymet fazla veya noksanının tabî tutulacağı muamelenin mahiyetiyle ilgili izahlar; birden fazla, müteaddit hesap küşadı suretiyle muhasebenin yürütülmesi hakkında bilgilerle birlikte fiat, nisbet ve endis listeleri bulunmaktadır. Ayrıca, mufassal bir endeks de kitabı tamamlamaktadır.

Bu kitabı, aynı mevzuda yazılmış bir çok emsalinden üstün kılan taraf, sinesinde geniş ölçüde misâllere, kemmi tafsilâta yer vermekte oluşudur. Bir başka deyimle, fiat hareketlerinin tesirlerini bertaraf etmek için sadece bazı muhasebe usul ve prensipleri tavsiye edilmekle kalmamış; bunların nasıl uygulanacağı hususu da, kemmi bir takım misâller verilmek suretiyle izah edilmiştir. Yüz sahifelik bir hacmi olan bu eserin içersinde yer alan kemmi misâllerin sayısı 34 ü bulmaktadır.

Fiat temevvüçlerinin umumî bir hal aldığı devrimizde, bizatihi muhasebenin de tekâmül geçirerek işletme sevk ve idaresinin emrine girdiği, yani bir sevkü idare muhasebesi haline geldiği görülmektedir. İşte,

bu hal, fiat temevvüçlerinden muhasebeyi kurtarmayı ve iktisat ile muhasebe arasında çok yakın bir ilgi kurmayı icabettirmektedir.

Tahlil ve takdimini yapmağa çalıştığımız eser, bu zaviyeden kaleme alınmıştır. Kitap, konu ile alâkalı bütün nazariyatçı ve tatbikatçılarına hararetle tavsiye edebileceğimiz bir sadelik ve mükemmelliktedir.